ANTIKVA PAINO-KIRJAIMENA

SIMO PIETARINEN

ANTIIKVA PAINOKIRJAIMENA

ANTIIKVA PAINO-KIRJAIMENA

TIETOJA

KIRJANPAINAJISTA

KIRJAINTEN PIIRTÄJISTÄ

KIRJASINVALIMOISTA

JA KIRJAIMISTA

KOONNUT

SIMO PIETARINEN

HELSINKI 1960

KIRJAIN: MONOTYPE GARAMOND

KUVALAATAT: OY KASKI & SALONEN AB

PAPERI: KYMIN PUUVAPAATA

KELLERTÄVÄÄ PAINOPAPERIA 100g/m²

TYPOGRAFIA: UNTO LEHTINEN

JAKAJA: OSUUSKUNTA KIRJAPAINOTAITO

PAINETTU 1960, OY PAINOMIES

ALKULAUSE

Aikana ennen Gutenbergia, jolloin kirjojen monistaminen tapahtui kirjoittamalla, ei kirjaimilla ollut vakiintuneita muotoja. Poikkeuksia tietenkin oli, mm. roomalaiset kirjoittivat ja meisselöivät tekstiä suuraakkosilla, joista muokkautui vähitellen latinalainen kirjaimisto sellaisena kuin se tänäänkin tunnetaan.

Kirjojen jäljentämisessä, joka pääasiassa tapahtui munkkien toimesta luostareissa, käytettiin eräänlaista nopeammin kirjoitettavaa suuraakkostyyliä »unsiaalia», josta sitten kehittyi »puoliunsiaalinen» kirjoitus.

Kaarle Suuren aikana kehittyi Ranskassa aivan uusi kirjoitusmuoto »karolingilainen minuskeli», joka kulmikkaine kirjaimineen on ollut viitteenä mm. ensimmäisille kirjasinvalajille.

Tyhjentävää esitystä kirjainten vaiheista on tietenkin vaikea saada, siksi laaja on aineisto ja aihepiiri, jossa tutkimus olisi suoritettava. Tämän kirjasen tarkoituksena onkin kiinnittää lukijan huomion niihin virtauksiin, joiden alaisena antiikvakirjain on ollut. Kirjoittajan suorittama laaja tutkielma kirjainten maailmaan ja mukaan otetut näytteet varhaistypografiassa käytetyistä kirjaimista on tässä suppeassa esityk-

sessä antanut havainnollisen kuvan painokirjainten kehityksestä nykykäyttöön saakka.

Maamme vähäinen graafinen ammattikirjallisuus on tästä kirjasesta saanut tarpeellisen ja käyttökelpoisen lisän. Varsinkin niille lukuisille nuorille ammattimiehille, jotka ovat opiskelemassa alamme kouluissa ja kursseilla sekä niille, jotka aikovat aloittaa opiskelunsa alallamme on tästä kirjasesta erinomainen hyöty.

Vanhemmillekin ammattimiehille on tämä kirjanen sopiva käsikirja, sillä on melko yleistä, että arkitöidenkin yhteydessä tulee usein puhe kirjainlajista jollaista oman talon kirjainnäytteessä ei ole.

Vaikka alamme kehitys nykypäivinä on erittäin nopeata, tulevat kirjaimet kuitenkin säilyttämään asemansa joko metalliin valettuina tahi kelmulle kuvattuna. Erimuotoisten kirjaimien tunteminen kuuluu aina alamme ammattimiesten taitoihin.

V. Jokivaara

LUKIJALLE

Tämän kirjasen tarkoituksena on sanoin ja kuvajäljennöksin alkuperäisistä teoksista antaa lyhyt historiallinen yleiskatsaus antiikva-painokirjainten tyylikehityksestä kirjainten valmistumisaikojen mukaisesti sekä esittää myöhemmin niihin piirrettyjä muotoja.

Henkilötiedot kirjainten muotoilijoista, kirjasinvalimoista ja kirjanpainajista, ovat peräisin eri tietokirjoista.

Näyteryhmien tarkoituksena on esittää, miltä saksalaisen, hollantilaisen tahi englantilaisen valimon kirjasimella painettu teksti näyttää alkukielen lisäksi suomen- ja ruotsinkielisenä. Vertailun kohteena on osittain sama teksti vielä käsin- ja konelatouksena. Koska antiikvat meillä ovat teos- ja jokapäiväisessä käytössä syrjäyttäneet goottilaiset kirjainmuodot, ei näitä ole otettu vertailukohteiksi. Ammattimme kehitystä harrastaville henkilöille toivon opinnoissaan ja työssään olevan kiintoisaa tutustua tässä esitettyihin asioihin ja näytteisiin.

Näyterivejä on yli 70 kirjaimesta, kaikki täkäläisten edustusliikkeiden kautta asianomaiselta kirjasinvalimolta saatuina joko valmiina latouksina tahi galvaanoina.

Kiitän täten pääjohtaja Yrjö Jänttiä, joka on antanut luvan ottaa jäljennöksiä hänen kirjansa Kirjapainotaidon historian näytesivuista, faktori Väinö Jokivaaraa hänen hyväntahtoisesti kirjoittamastaan alkulauseesta sekä täkäläisiä alan edustusliikkeitä

Ansala Oy
Oy Grafica Ab
Grafitukku Oy
Kirjatarvike Oy
Kirjateollisuusasioimisto Oy
Painotarvike Oy
Oy Pajako Ab
Oy Paperitukku Ab
Oy Papyrus Ab
Suomalainen Oy Fredr. Wagner

ynnä heidän kauttaan materiaalia luovuttaneita kirjasinvalimoita.

Osuuskunta Kirjapainotaidon suostumus asiamiesverkkonsa käyttämiseen kirjani jakelussa, Graafisen Keskusliiton ja Kirjapainotaidon edistämissäätiön antama taloudellinen tuki ja kiinteä yhteistyö faktori Unto Lehtisen kanssa ovat olleet ratkaisevia tekijöitä teoksen ilmestymiselle ja hartaan kiitokseni ansaitsevia.

Simo Pietarinen

PAINOKIRJAINTEN
KEHITYKSEN HISTORIA
ON KERTOMUS NIIDEN LUOJISTA,
KIRJAINTEN PIIRTÄJISTÄ JA KIRJASINTEN
LEIKKAAJISTA SEKÄ KIRJANPAINAJISTA,
JOTKA OVAT ANTANEET PIIRTÄÄ JA
VALAA UUSIA KIRJAINMUOTOJA
JA ENNEN KAIKKEA OVAT
YMMÄRTÄNEET KÄYTTÄÄ
NIITÄ TAITAVASTI
JA HARKITEN

Avsikten med denna bok är att ge en kort historisk översikt över antikva tryckskrifternas utveckling samt deras skapare, såsom typtecknare, stilskärare, stilgjutare samt boktryckare vilka med kärlek och kritik fört yrket framåt. Provraderna visar en del antikvastilar tryckta på olika språk under varandra.

Der Zweck dieses Buches ist einen kurzen geschichtlichen Ueberblick der Entwicklung der Antiqua Druckschriften nebst deren Schöpfern, wie Schriftzeichner, Stempelschneider, Schriftgiesser zu geben, sowie die Buchdrucker zu erwähnen, die mit Gefühl und Kritik ihr Gewerbe ausgeübt haben. Die Probezeilen stellen bestimmte Schriften in mehreren Sprachen nebeneinander gedruckt dar.

The purpose of this book is to give a short historical survey of the development of antiqua printing types, their creators — such as type designers, lettercutters and lettercasters — and the printers who have all with love and skill worked at their trade. The prooflines also present some types printed side by side in several languages.

ENSIMMÄISET PAINOKIRJAIMET

Kirjainten pyöristysten »murruttua» 1300-luvulla kehittyi unzialeista goottilaista tyyliä olevat kirjaimet, joiden nimeksi ehkä paremmin sopisi »luostarikirjain». — Oli aivan luonnollista, että kirjapainotaidon keksijä *Johannes Gutenberg* käytti näitä ns. *tekstuura*-tyyppejä raamattunsa ja muiden teostensa painokirjaimina. Ligatuureja ja eri kirjainmuotoja runsaasti käyttämällä hän koetti yhdenmukaistaa kirjasinten valintekniikan käsinkirjoitettujen kirjainten vaatimusten mukaiseksi. — Vähemmän kirkollisia tarkoituksia varten kehittyi n. 1480 joustavampi painokirjain, »*schwabacher*», jolle on luonteenomaista leveä pyöristys ja komeat suuraakkoset.

Vähän tämän jälkeen syntyi toinen saksalainen painokirjain, *fraktuura*, jonka nimi on muodostettu latinalaisesta sanasta »frangera» = murrettu. Tämän kehittäjistä ensimmäisenä on ollut koristetaiteilija *Albreht Dürer*. Hän perusti oman kirjapainon, jossa käytettiin vain hänen fraktuuroitaan. Kirjainta käytti yleisesti ensimmäisen kerran augsburgilainen kirjanpainaja *Hans Schönsberger* 1517. Siitä lähtien pääsi tämä kirjaintyyppi valta-asemaan Saksassa ja Skandinavian maissa 1900-luvun alkuun asti.

inuidens opibus dei: oēs fallacias & calliditates suas ad decipiendū hoīez intendit. ut ei adimeret immortalitatem. Et pmo mulierem dolo illexit. ut uetitū cibum sumeret. et per eā ipi quoq; hōi persuasit: ut transcenderet dei legem. Percepta igit̄ scia boni et mali. pudere eum nuditatis suę coepit. ab scōditq; se a facie dei: qđ antea nō solebat. Tum deus snia i peccatores lata eiecit hoīem de paradiso. ut uictum sibi labore cōqreret: ipmq; paradisum igni circūuallauit: ne homo posset accedere. donec summū iudiciū faciat in terra. et iustos uiros cultores suos i eūdem locū reuocet morte sublata. sicut sacrę litterę docēt. et Sibilla erithrea cum dicit. Οἱ δὲ θεὸν ἀληθινὸν ἀέναόν τε τιμῶντες ζωὴν κληρονομοῦσι τὸν αἰῶνος χρόνον αὐτοὶ οἰκοῦντες παραδείσου ὁμῶς ἐριθηλέα κῆπον.

Sweinheimin ja Pannartzin kirjaimia v:lta 1465, pienennettynä 2/3 kokoon. Näissä taitavan mainzilaisen kuparinkaivertaja Sweinheimin leikkaamissa kirjaimissa ilmenee Italian humanistien pyöreä tyyli rinnan goottilaisen kanssa.

---

finis non erit uespera: sed dominicus dies uelut octauus aeternus qui christi resurrectione sacratus est: ęternam non solum spiritus uerum etiam corporis requiem pręfigurans. Ibi uacabimus & uidebimus. uidebimus & amabimus amabimus & laudabimus. Ecce quod erit in fine sine fine. Nam quis alius ē noster finis: nisi peruenire ad regnū cuius nullus ē finis?

Videor mihi debitū ingentis huius operis adiuuante domino reddidisse. Quibus parum uel quibus nimium est: mihi ignoscant. Quibus autē satis ē: non mihi sed deo mecū gratias congratulantes agant. Gloria & bonor patri & filio & spiritui sancto: omipotēti deo i excelsis i sęcula sęculoꝝ. Amē.

Johann Speyeriläisen antiikvaa v:lta 1470, n. 2/3 kokoon pienennettynä. Tämä Sweinheimin ja Pannartzin kirjapainossa Roomassa työskennellyt mainzilainen kultaseppä sai Venetsiaan v. 1467 muutettuaan yksinoikeuden kirjapainotaidon harjoittamiseen siellä 5 vuodeksi.

ANTIIKVAN TYYLIHISTORIAA

Antiikvalla käsitetään nykyään kaikkia painokirjaimia, joiden suuraakkoset ovat roomalaisten kapitaalikirjainten muotoisia, sekä kehitetyt pienaakkosineen Italiassa v. 1470-1500 välisenä aikana ja Ranskassa 1500-luvun alkupuolella. Voidaksemme eroittaa ne tyylihistorian puitteisiin, olemme tässä jakaneet antiikvat ryhmiin — klassilliset = medievaalit, siirtymäkauden, uusklassilliset, kursiivit, käsinkirjoitusmuodot, tekniliset ja klassillisten uusintamuodot — niiden valmistumisaikojen perusteella, lisäten niihin meidän vuosisatamme taiteilijain piirrosten mukaan tehdyt, vanhoja vastaavat uudet leikkaukset. Näiden eri ryhmien, jotka eivät muodosta erikoista kirjainten luokittelua, tutkiminen ja toisiinsa vertaileminen voi auttaa painokirjainten valintaa käyttötypografiassa ja poistaa epävarmuudet, joita usein esiintyy eri tyyliä olevien painokirjainten samaan työhön käyttämisessä.

Näytesivuille on 10-12 pisteen kirjasinasteilla painetut kahdet kolmeriviset tekstit, joista toisissa on ensimmäisenä englannin, toisissa saksan kielinen lause suomen ja ruotsinkielisenä käännöksenä.

POLIPHILO QVIVI NARRA, CHE GLI PARVE ANCORA DI DORMIRE, ET ALTRONDE IN SOMNO RITROVARSE IN VNA CONVALLE, LAQVALE NEL FINE ERA SERATA DE VNA MIRABILE CLAVSVRA CVM VNA PORTENTOSA PYRAMIDE, DE ADMIRATIONE DIGNA, ET VNO EXCELSO OBELISCO DE SOPRA. LAQVALE CVM DILIGENTIA ET PIACERE SVBTILMENTE LA CONSIDEROE.

LA SPAVENTEVOLE SILVA, ET CONSTIpato Nemore euaſo, & gli primi altri lochi per el dolce ſomno che ſe hauea per le feſſe & proſternate mēbre diffuſo relicti, me ritrouai di nouo in uno piu delectabile ſito aſſai piu che el præcedente. El quale non era de monti horridi, & crepidinoſe rupe intorniato, ne falcato di ſtrumoſi iugi. Ma compoſitamente de grate montagniole di non tropo altecia. Siluoſe di giouani quercioli, di roburi, fraxini & Carpini, & di frondoſi Eſculi, & Ilice, & di teneri Coryli, & di Alni, & di Tilie, & di Opio, & de infructuoſi Oleaſtri, diſpoſiti ſecondo laſpecto de gli arboriferi Colli. Et giu al piano erano grate ſiluule di altri ſiluatici

Alduksen v. 1499 painama Hypnerotomachia Poliphili.

Antiikvan suuraakkoset ovat siis muodoiltaan Rooman keisariajan piirtokirjaimia, pienaakkoset vuosisatoja myöhemmin karolingilaisista minuskeleista syntyneitä. Italian humanistit loivat 1400-luvun lopulla näistä toisistaan eroavista aakkosista oman kirjoitustyypin, jolle on luonteenomaista vinon kynänkäytön antama viisto akseli O:n ja eräiden pienaakkosten (a, e ja o) pyöristyksissä sekä lyhyet päätteet. Humanistien käsikirjoitusmuodoista ottivat ensimmäiset kirjanpainajat Italiassa *Nicolas Jenson, Aldus Manutius* ym. sekä Ranskassa 1500-luvun alussa eläneet *Geoffroy Tory* ja hänen oppilaansa *Claude Garamond* esikuvia painokirjaimilleen. Kun kirjasinten valmistaminen siihen aikaan tapahtui käsityönä, jossa sama henkilö — usein jäljentäen — piirsi kirjainmuodot, leikkasi ja valoi kirjasimet, ei niiden muodoissa ollut suuria eroja. Käsinpiirrosten voimakkuus muotoiltiin typografian vaatimaan tasapainoon. — Ensimmäisiä muotopuhtaita antiikvoja voitanee tyylihistoriassa nimittää myös medievaaleiksi.

Jenson, Aldus ja Garamond antiikvat sekä näiden uusintaleikkaukset Palatino, Trajanus, Brudi-, Post-, Trump- ym. medievaalit.

LIBER II.

Qum esset Cæsar in citeriore Gallia in hibernis, ita uti supra demonstravimus, crebri ad eum rumores afferebantur, literisque item Labieni certior fiebat, omnes Belgas, quam tertiam esse Galliæ partem dixeramus, contra populum R. conjurare, obsidesque inter se dare. Conjurandi has esse caussas: primum, quod vererentur, ne, omni pacatâ Galliâ, ad eos exercitus noster adduceretur: deinde quod ab nonnullis Gallis sollicitarentur, partim qui Germanos diutius in Galliâ versari nollent; ita populi R. exercitum hiemare atque inveterascere in Galliâ moleste

Vum esset Cæsar] Anno ab U.C.DCXCVII incepit hoc tertium bellum, Coss. P. Cornelio P. F. Lentulo Spinthere, & Q. Cæcilio Q. F. Metello Nepote. *Montan.*

In citeriore Gallia] Includebatur antiquitus Gallia Rheno flumine, Oceano, Pyrenæis jugis & Alpibus. At postquàm Gallorum pars Italiæ solum occupavit, Alpes transgressa, terminus ab hoc latere factus est Apenninus mons & Æsis amnis, ad Anconam usque, maris Adriatici urbem. Totus autem hic tractus Romanis divisus est in Galliam ulteriorem & citeriorem: hæc etiam Italica, Cisalpina, ut & Togata promiscuè dicta est. Vocis etymon alii à γάλα, quod lac Latinis, derivant, quia lacteos, id est, albi coloris homines producit: Diodorus à Galatâ Herculis filiâ: insulsè Bodinus Celtis hoc nomen contigisse annititur probare, quod, cùm orbem terrarum peragrarent, se mutuò interrogarent, *Où allons-nous? quo proficiscimur?* ex quo vocatos vult Ouallones; & à Latinis, per *G* efferentibus, Gallos. Optime in hac caligine videt doctissimus Cluverius: qui à Celtica voce *Gallen* (quam nunc dicimus *Wallen*, indicatque *iter facere*) nomen derivat. Quum enim exundante domi multitudine, exteras regiones petere Galli cœpissent: parte illorum in Italiam, parte in Illyricum, atque inde in Græciam & Asiam, parte in Germaniam delatâ: à re ipsâ invento vocabulo, proximis Germanis Illyriisque dicti sunt *thi Gallen*, sive *Galler*, & alia dialecto *Waller*; quòd voce æquipollenti vulgo dicimus *die wanderer*, Latine *peregrinatores*. Ex hoc Latini, vocabulum suo ori accommodantes, formarunt *Galli*. Montan.

Regna

Vähän pienennetty näytesivu Elzevierien Cicero-painoksesta vuodelta 1661.

SIIRTYMÄKAUDEN KIRJAINMUODOT

Alankomaissa kehittyi kirjapainotaito 1500-luvun loppupuolella ja 1600-luvulla taiteelliseen kukoistukseen. Tämän kauden painokirjaimet ovat epäsäännöllisine kynänvetoineen terävämpiä ja leveämpiä kuin edellämainitut klassilliset leikkaukset. Eräs tämän kauden kauneimpia on hollantilaisen *Anton Janson*in antiikva. *Christoph Plantin* julkaisi Antverpenissa useita tunnettujen taiteilijain, mm. Rembrandtin kuvittamia uskonnollisia ja tieteellisiä teoksia, joihin hän valmistutti klassillisten esikuvien mukaan leikatut omat kirjasimet. *Elzevier*in kirjanpainajasuvulle Leidenissä leikkasi hollantilainen *Christoph van Dijck* monia pienikokoisia kirjasimia, joilla heidän duodeskokoiset kirjat painettiin, usein ilman senaikaista runsasta koristelua. Muuten luonnehti 1600-luvun kirjataidetta barokin pöyhkeä tyyli, josta 1700-luvun alkupuolella siirryttiin keveään ja sirompaan rokokoo-tyyliin.

Ranskassa oli kirjapainollinen toiminta 1600-luvulla varsin huomattavaa. Noin 1640 Pariisiin perustettu Ranskan kuninkaallinen kirjapaino määrättiin valmistuttamaan yksinomaan sen käyttöä varten tarkoitetun painokirjaimen. Tehtävän sai *Philippe Grandjean*, joka monien Ranskan

CHRISTMAS-DAY.

The Epiſtle. Heb. i. 1.

GOD, who at ſundry times, and in divers manners ſpake in time paſt unto the fathers by the prophets, hath in theſe laſt days ſpoken unto us by his Son, whom he hath appointed heir of all things, by whom alſo he made the worlds; Who being the brightneſs of his glory, and the expreſs image of his perſon, and upholding all things by the word of his power, when he had by himſelf purged our ſins, ſat down on the right hand of the Majeſty on high: being made ſo much better than the angels, as he hath by inheritance obtained a more excellent name than they. For unto which of the angels ſaid he at any time, Thou art my Son, this day have I begotten thee? And again, I will be to him a Father, and he ſhall be to me a Son? And again, when he bringeth in the firſt-begotten into the world, he ſaith, And let all the angels of God worſhip him. And of the Angels he ſaith, who maketh his angels ſpirits, and his miniſters a flame of fire. But unto the Son he ſaith, Thy throne, O God, is for ever and ever: a ſcepter of righteouſneſs is the ſcepter of thy kingdom: Thou haſt loved righteouſneſs, and hated iniquity; therefore God, even thy God, hath anointed thee with the oil of gladneſs above thy fellows. And, Thou, Lord, in the beginning haſt laid the foundation of the earth; and the heavens

Pienennetty näyte Baskervillen v. 1760 painamasta rukouskirjasta.

Akatemian pikkutarkkojen kokeiden jälkeen sai v. 1702 valmiiksi vahvaviivaisen, siirtymäajan tyylisen antiikvan Roman de Roi kursiiveineen. Toinen kuuluisa ranskalainen kirjanpainajasuku oli *Fournier*, jonka nuorin jäsen *Pierre Simon* v. 1736 perusti oman kirjasinvalimon suorittaen itse kaikki siihen kuuluvat työt.

Englannissa otti *William Caslon* hollantilaisista kirjaimista esikuvia omiin leikkauksiinsa ja *John Baskerville* kehitti kypsimmän siirtymäkauden antiikvan, jonka piirrokset ovat pehmeämpiä eivätkä enää perustu viistoon kynänvetoon.

Janson-antiikva, Fournier, Roman de Roi, Caslon, Baskerville ja uusintaleikkaukset Diethelm, Egmont, Lutetia ym.

Doüay. Aprés quoy il ſe campa entre cette Ville & Bouchain, & porta la terreur dans tout le Pays, qu'il fourragea juſques aux portes de Cambray. Enfin il marcha vers Condé, & ayant pris d'abord le fauxbourg de l'Eſcauld, il fit faire un logement ſur la contreſcarpe; de ſorte que le jour meſme, 25 d'Aouſt, le Gouverneur ſe rendit à la ſeconde ſommation. Le Comte demeura aux environs de cette Place juſqu'au mois de Septembre, & cette entrepriſe n'ayant eſté faite que pour amuſer les Eſpagnols, ou pour les attirer à un combat, il abandonna Condé avant la fin de la Campagne, & prit Maubeuge en revenant.

C'eſt le ſujet de cette Médaille. On y voit Pallas, tenant un Javelot preſt à lancer; le fleuve de l'Eſcauld effrayé s'appuye ſur ſon Urne. La Légende, HISPANIS TRANS SCALDIM PULSIS ET FUGATIS, ſignifie, *les Eſpagnols défaits & pouſſez au-delà de l'Eſcauld.* L'Exergue, CONDATUM ET MALBODIUM CAPTA. M. DC. XLIX. *priſe de Condé & de Maubeuge. 1649.*

Grandjeanin leikkaama Roman de Roi vuodelta 1702, pienennetty 2/3 kokoon.

QUINTI
HORATII FLACCI
CARMINUM
LIBER QUARTUS.

ODE I.

AD VENEREM.

INTERMISSA, Venus, diu
Rursus bella moves. Parce, precor, precor!
Non sum qualis eram bonæ
Sub regno Cinaræ. Desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis. Abi
Quo blandæ iuvenum te revocant preces.

Näyte Pierre Didot'n Horatio-painoksesta vuodelta 1799.

UUSKLASSILLISET KIRJAINMUODOT

Kuparipiirrostekniikan vaikutus painokirjainten muotoon ilmeni 1700-luvulla perus- ja hiusviivojen kontrasteina.

Hollantilaisten ja englantilaisten siirtymäkauden aikaisten kirjasinleikkaajien alkamaa uusintatyötä ovat jatkaneet ja yksinkertaistaneet ranskalaiset *Pierre* ja *Firmin Didot*, joiden luoma antiikva tuli melkein Ranskan kansalliskirjaimeksi Roman de Roin rinnalla ja on vieläkin yleisessä käytössä länsi-Euroopassa. Tämän kirjainmuodon on kuitenkin huippuunsa kehittänyt eräs maailman maineikkaimmista kirjasinleikkaajista, italialainen *Giambattista Bodoni*. Hänen luomansa, ehkä Fournierilta tilaamiensa kirjainten mukaiset antiikvatyypit oli vuosisadan lopulla muotoiltu puhtaasti klassillisen hengen mukaiseksi. Niille olivat luonteenomaista yksinkertaisuus, selvä rakenne ja voimakas kontrasti perus- ja hiusviivojen kesken. Samaa latua ovat seuranneet viime vuosisadan lopulla saksalaiset *J. G. Justus Erich Walbaum* nimellään tunnetulla antiikvallaan ja *F. W. Kleukens* Ratio-Lateinillaan ynnä monet vielä elävät kirjaintaiteilijat.

Didot, Bodoni ja Walbaum antiikvat, Ratio-Latein, Candida, Melior ym.

P.V.M. GEORGICORVM,
LIBER QVARTVS.

p Rotinus aerii mellis, cœlestia dona
Exequar, hanc etiam Mœcenas aspice
partem.
Admiranda tibi leuiũ spectacula rerũ,
Magnanimosq; duces, totiusq; ex ordine gentis
Mores, et studia, et populos, et prælia dicam.
In tenui labor, at tenuis non gloria, si quem
Numina læua sinunt, auditq; uocatus Apollo.
Principio, sedes apibus, statioq; petenda,
Quo neq; sit uentis aditus (nam pabula uenti
Ferre domum prohibent) neq; oues, hœdiq; petulci
Floribus insultent, aut errans bucula campo
Decutiat rorem, et surgentes atterat herbas.
Absint et picti squalentia terga lacerti
Pinguibus à stabulis, meropesq;, aliæq; uolucres,
Et manibus progne pectus signata cruentis.
Omnia nam late uastant, ipsasq; uolantes,
Ore ferunt, dulcem nidis immitibus escam.
At liquidi fontes, et stagna uirentia musco
Adsint, et tenuis fugiens per gramina riuus,
Palmaq; uestibulum, aut ingens oleaster obumbret,
Vt cum prima noui ducent examina reges
Vere suo, ludetq; fauis emissa iuuentus,
Vicina inuitet decedere ripa calori,
Obuiaq; hospitiis teneat frondentibus arbos.
In medium, seu stabit iners, seu profluet humor
Transuersas salices, et grandia coniice saxa

Alduksen v. 1499 käyttämää kursiivia.

KURSIIVI JA KIRJOITUSKIRJAIN

Ensimmäiset kursiivit on leikannut v. 1500 venetsialaisen kirjanpainajan Aldus Manutiuksen palveluksessa ollut bolognalainen kultaseppä *Francesco Griffo*. Esikuvina olivat vinot italialaiset kansliakirjoituskirjaimet (cancellaresca). Aldus käytti kursiiveja korpus-keilille valettuina sinänsä pienikokoisissa painotöissään, n.s. aldiineissa. Näissä, samoin kuin n. 1530 *Ludovico Arrichin* (Vincentinon) piirtämissä ja *Antonio Bladon* leikkaamissa sekä *Simon de Colinesin* painamissa ja hänen vävynsä *Robert Etiennen* käyttämissä kursiiveissa ei ollut viistoja suuraakkosia. Ne esiintyivät vasta 1540-luvun keskivaiheilla italialaisen *Filippo Giuntan* Decamerone-painoksessa ja ranskalaisen *Claude Garamondin* kirjasimilla painetuissa kirjoissa. Sen jälkeen on kursiivi korostustyyppinä kuulunut kaikkiin antiikvakirjaimiin.

Kirjoituskirjaimiksi nimitetyt kirjaimet ovat kehittyneet italialaisten kansliakirjoituskirjainten jäljittelynä, seuraten kunkin aikakauden tyylin mukaista kynänkäyttöä. Kirjanpainajan tarkoitus oli saada töittensä somistukseen käyttökelpoisia, omintakeisia muotoja. Tyylin kehitykseen on vaikuttanut kuparipiirrostekniikka ja litografia.

TEKNILLISET KIRJAINMUODOT

Antiikvan varsinainen tyylikehitys pysähtyi 1700-luvun lopussa uusklassilliseen antiikvaan. 1800-luvun alussa alkanut merkantilismi etsi uusia kirjainmuotoja. Englantilaiset *Robert Thorne* 1803 ja *Caslon* 1816 leikkasivat uuden päättömän antiikvan, joka rakentui vain peruselementtien, tasavahvuisen viivan ja harpin käyttöön. Tämä kirjaintyyppi tuli yleiseen käyttöön 1830-luvulla, ensin englantilaisen antiikvan ja kivikirjaimen nimisenä, sitten groteskina, jota nimeä vieläkin käytetään. — Groteskia ovat v. 1925 jälkeen nykyaikaistaneet mm. saksalaiset *Jacob Erbar, Paul Renner, Robert Koch* sekä englantilainen *Eric Gill.*

Erbar, Futura, Nobel, Gill, Neuzeit ym.

Samaan, tasavahvuisia viivoja suosivaan painokirjaintyyppiin kuuluvat alkuaan Italiassa syntyneet Italiennet, joiden päätteet ovat pystyviivoja vahvempia ja Englannissa 1820-luvulla leikatut Egyptiennet, joilla on vaakasuorat, perusviivan vahvuiset päätteet. Ensimmäiset Egyptiennet olivat kapeampia ja kuivemman näköisiä kuin nykyaikaiset, jotka ovat runsaasti käytettyjä mainosten tehostajina.

Memphis, Beton, Atlas, Welt-antiikva ym.

PAINOKIRJAINTEN RENESSANSSI

Valtava teknillinen, taloudellinen ja henkinen kehitys 1800-luvun ensi puoliskolla herätti kirjanpainajat kaipaamaan uusia tyyppejä melkein mittausopillisten kivikirjaimien, italiennen ja egyptiennen lisäksi. Sanomalehtien ilmoitukset vaativat iskuvoimaisia kirjaimia ja valimot yrittivät tyydyttää tarvetta koristeellisilla tyypeillä, joissa oli viivoja, kiemuroita, varjostuksia ja kuvioita.

Myöhäiskeskiaikaista taideteollisuutta tutkiessaan kiintyi englantilainen arkkitehti ja maalari *William Morris* (1834—96) kirjapainotaitoon niin, että 55-vuotiaana ryhtyi täysin voimin sitä harrastamaan. Esikuvaksi painokirjaimilleen Morris valitsi Jensonin antiikvan joka suurempaan kokoon piirrettynä valokuvaamalla pienennettiin hänen haluamiensa leikkausten kokoihin. Monipuolisten tarkastusten jälkeen teki patriisien leikkauksen ammattimies, *Edward Prince.* Uusittujen tarkistusten jälkeen lyötiin matriisit ja valettiin Golden Type-nimiset kirjasimet Caxtonin kääntämän »Kultaisen legendan» painamiseen. Morrisin pienikokoiset, käsikoneella velin-papeille painetut kirjat herättivät huomiota Englannissa ja muuallakin. Niiden koristelu oli niin runsasta, ettei tekstille jäänyt paljon tilaa.

Morrisin aloittama painokirjainten renessanssi on tämän vuosisadan aikana kehittynyt valtavasti. Kirjaintaiteilijain tyylihistoriallisten tutkimusten tuloksena on vanhoista puhtaista muodoista kehitetty monia erittäin onnistuneita uusintaleikkauksia, joista suuri osa myös on sovellettu latomakoneiden matriiseina käytettäväksi.

HERE FOLOWETH OF SAYNT VICTOR MARTER.

AINT Victor the gloryous knyght and marter, in the tyme of anthonyn and aurelyen, emperours, was presented as a crysten man vnto a duc called Sebasten, whyche wold haue made saynt victor do sacrefyse to thydolles, to whom saynt vyctor answerd that he was a trewe knyght to Jhesu cryste and that he wold not do sacrefise. Whan the duc vnderstode that, he commaunded that his backe shold be al to broken, and his synewys to be drawen out, and thys holy man gaue grete thankynges to god for the tormentes that were done to hym & also of that that he abode alwey in veray feythe. The duc was moche moeuyd and angry, and commaunded that he shold be put in a brennyng furneys. Whan seynt vyctor was therin he made his prayers vnto our lord, & he was therin thre dayes hool wythout greuyng of ony fyre or flamme or fume, and

Katkelma William Morris'in "Kultaisesta legendasta". Pienennetty n. 2/3 kokoon.

KIRJANPAINAJIA, KIRJASINVALAJIA JA KIRJAINTAITEILIJOITA

GARAMOND

AEGHMOS
aeghmos

Garamond-antiikva vuodelta 1540. Juhlavan voimakas kirjain arvokkaihin painotöihin.

BASKERVILLE

AEGHMOS
aeghmos

Baskerville-antiikva vuodelta 1754 on muodoiltaan vähän leveämpää, selvempää ja yleiskäyttöön soveltuvaa.

AEGHMOS
aeghmos

BODONI

Bodoni-antiikva v:lta 1775, voimakas varsinkin suurliikkeiden julkaisuja erittäin hyvin mainostava kirjain.

AEGHMOS
aeghmos

ZAPF

Hermann Zapfin v. 1950 piirtämä Palatino on nykyaikainen käsin- ja konelatoukseen sopiva kirjain.

Aldus, kts. Aldus Manutius.

John Baskerville, (1706—1775) englantilainen kirjanpainaja, valmistutti v. 1754 Birminghamissa omia tarkoituksiaan varten hänen nimellään tunnetun Baskerville-antiikvan kursiiveineen ym. Sen leikkaaja ja valaja oli *John Hardy*. Baskerville antiikva kuuluu siirtymäkauden kirjaimiin, sen luonne on renessanssiantiikvan ja uusklassillisen Bodonin välillä.

Friedrich Bauer, (1864—1943) opinsuorittanut ammattimies ja Genzsch & Heysen kirjasinvalimon kirjapaino-osaston johtaja, loi v. 1907 meilläkin hyvin tunnetun ja yleisessä käytössä olleen Genzsch-antiikvan.

Johann Christian Bauer, (1802—1867) saksalainen kirjasinleikkaaja, perusti v. 1837 Frankfurt am Mainiin vieläkin toimivan kirjasinvalimon, Bauersche Giesserein, haaraliike Barcelonassa vuodesta 1855, sisaryhtiö New-Yorkissa vuodesta 1927.

Dr. Konrad F. Bauer, s. v. 1903, on opiskellut taidehistorian lisäksi ammattiamme käytännöllisesti. Oltuaan v. 1947—48 Gutenberg-yliopiston opettajana Mainzissa otettiin hänet 1948 Bauersche Giesserein taiteelliseksi johtajaksi. Hänen luomistaan kirjaimista on kirjassamme näytteenä Imprimatur.

Lucian Bernhard, s. 1885 Stuttgartissa, on v. 1910 jälkeen piirtänyt Bauersche Giessereille monia antiikva- ja fraktuurakirjaimia, joista mainittakoon Bernhard Schönschrift ja Bernhard antiikva.

Hermann Berthold, (1831—1904) saksalainen mekaanikko perusti, opiskeltuaan Pariisissa, v. 1858 Berliniin nykyisen H. Berthold Messinglinienfabrik und Schriftgiesserei AG:n vieläkin toimivan kirjasinvalimon.

Giambattista Bodoni, (1740—1813) italialainen kirjanpainaja on maailman kuuluisimpia kirjainpiirtäjiä. Hänen uusklassillinen Bodoni-kirjaimensa kuuluu perustyyppinä moniin nykyaikaisiin kirjapainoihin. Sille on luonteenomaista kovat piirteet, selvät viivat ja vahvat kontrastit perus- ja hiusviivojen välillä. — Bodoni perusti, sitä ennen työskenneltyään ranskalaisen Fournierin kanssa, oman kirjasinvalimon Parmaan, jossa hän toimi Parman herttuan kirjapainon johtajana 1700-luvun loppupuolella. Bodonin kuuluisa kirjainnäyte, hänen kuolemansa jälkeen 1818 ilmestynyt »Manuale Tipografico» käsitti 373 eri kirjainlajia, joista 34 kreikkalaista ja 48 itämaista. Bodoni on syystä ansainnut aikalaistensa antaman kunnianimen »kirjanpainajain kuningas».

Walter Brudi, s. 1907 Stuttgartissa, on opiskeltuaan v. 1925—29 prof. F. H. Schneidlerin johdolla Stuttgartin akatemiassa, toiminut H. Berthold AG:n palveluksessa Berlinissä.

William Caslon, (1692—1766) kuuluisa englantilainen kirjanpainaja ja kirjasinvalaja, jonka 1720 perustama kirjasinvalimo pysyi suvun hallussa 1874 asti ja toimii vieläkin. Caslonin antiikva ja kursiivit ovat hollantilaisten »medievaalien» muotoisia, mutta piirteiltään selkeämpiä.

William Caxton, (1442—1491) englantilainen liikemies, oppi kirjapainotaidon Kölnissä ja julkaisi painamoissaan, ensin Bruggessa 1474 englanninkielisen käännöksen »Troijan sota»kirjasta ja Englantiin 1476 palattuaan Lontoossa satakunta kotimaista, alankomaalaista kirjoitustyyliä olevilla kirjaimilla painettua teosta.

Warren Chappell, s. 1904 Richmondissa USA-ssa, opiskeli Rudolf Kochin johdolla Saksassa ja sai häneltä monta virikettä graafisille ja typograafisille luomuksilleen. Hänen 1935 ilmestynyt kirjansa »The Anatomy of Lettering» sai loistavan menekin Amerikassa. Vähän ennen toista maailmansotaa valmistunut kapeatuntuinen Trajanus-antiikva otettiin pian käytäntöön myös eräissä eurooppalaisissa kirjasinvalimoissa ja latomakoneiden matriiseina.

Francois Didot, (1689—1757) oli ensimmäinen tämän nimisen ranskalaisen kirjanpainajasuvun jäsen. Hänen poikansa *Francois Ambroise* (1730—1804) kehitti mm. Didot-kirjasinjärjestelmän ja tämän poika *Firmin* (1764—1836) loi Didot-kirjaintyypin, josta tuli ranskalainen kansalliskirjain ja on muuallakin laajalti käytetty varhaisena uusklassillisena tyyppinä sekä nykyään myös latomakoneiden matriiseina.

D. Dooijes, s. 1909, on opiskellut Amsterdamin kunink. Taideakatemiassa ja toimii v. 1942 alkaen Kirjasinvalimo Amsterdamin suunnitteluosaston johtajana.

William A. Dwiggins, (1880—1956), amerikkalainen kirjamuotoilija, kirjain kuvittaja ja graafikko, liittyi 49 vuoden ikäisenä Mergenthaler Linotype Co:n kirjainpiirtäjiin, luoden monta neutraalia mutta asiallista tyyppiä, joista mm. Cornelia on irtokirjasimenakin laajalti käytetty Euroopassakin.

Walter Diethelm, v. 1913 Zürichissä syntynyt graafikko on kehittänyt taitoaan laajoilla opintomatkoilla Euroopan eri maissa. Hänen piirtämänsä Diethelm-antiikva valmistui Haas'in kirjasinvalimossa 1957. Se on muodoiltaan selväpiirteinen, renessanssin ja uusklassillisen antiikvan välinen kirjain.

Elzevier, hollantilainen kirjakauppias- ja kirjan painajasuku, jonka ensimmäisen kirjapainon 1617 hankki perustajan pojanpoika *Isaak*, päästen 1660 Leidenin yliopiston kirjanpainajaksi. Elzevierien kukoistusaika kesti 1680 asti ja heidän sen ajan kuuluisimman kirjaintenpiirtäjän Christoph van Dijckin muovailemilla Jensonin tyyppisillä kirjasimilla painamansa pienikokoiset kirjat ovat nyt harvinaisuuksia.

Enschedé, kuuluisa hollantilainen kirjanpainaja ja kirjasinvalajasuku, jonka ensimmäisen jäsenen *Isaak*in 1703 Haarlemiin perustama kirjapaino ja kirjasinvalimo ovat vielä saman suvun hallussa. — Enschedé en Zonen kirjasinleikkaajina on ollut mm. J. M. Fleischmann, Jan van Krimpen ja nykyään S. L. Hartz. — Aikaisemmin käytti liike kirjasimiaan vain omiin töihinsä, mutta nyt on niitä kaupassa ja latomakoneiden matriiseina.

Jacob Erbar, (1878—1935), düsseldorfilainen käsinlatoja, suoritti latojanopin ja sen jälkeen Kölnin ammattikoulun kurssin. Jo nuorukaisena muotoili hän kirjaimia Ludwig & Mayerin kirjasinvalimolle, jonka Erbar-groteski on ensimmäinen nykyaikainen groteski-kirjain. Laajalle levinnyt Erbarin egyptienne-tyylinen Candida sopii myös kirjateoksiin, sillä sen päätteet ovat pehmeämpiä kuin puhtaitten egyptienne-kirjainten.

Henri Etienne (Estienne), ranskalaisen kirjanpainajasuvun ensimmäinen jäsen perusti kirjapainon Pariisiin 1501. Hänen poikansa *Robert* (1500—1559) sai kirjapainon haltuunsa 1524 ja julkaisi Garamondin leikkaamilla kirjasimilla erittäin hienosti painettuja raamattuja, sanakirjoja ja historiateoksia.

Johann Michael Fleischmann, (1701—1763) saksalainen kirjainpiirtäjä ja leikkaaja on hollantilaiselle Enschedén kirjapainolle luonut monia vieläkin heidän omassa käytössään olevia medievaali-tyyppisiä kirjaimia.

Jean Claude Fournier, ranskalaisen kirjasinvalmistajasuvun ensimmäinen jäsen oli n. 1700—1729 pariisilaisen Le Bén kirjasinvalimon johtajana. Hänen poikansa *Pierre Simon* perusti 1736 oman valimon, suorittaen itse kaikki kirjasinten tekoon kuuluvat työt ja luoden useita kauniita rokokoo-tyylisiä kirjainmuotoja. Hän esitti myös ensimmäisenä ehdotuksen kirjapainolliseksi »pistejärjestelmäksi», jonka Didot kehitti vakiinnuttamaan vähitellen kirjasinasteet määrättyihin kokoihin.

Elisabeth Friedländer, E. R. Weissin oppilas, muutti 1933 Englantiin ja toimii graafikkona Lontoossa. Hänen piirtämänsä on v. 1937 valmistunut Elisabeth-antiikva.

Claude Garamond, (1480—1561) kuuluisa ranskalainen kirjasinleikkaaja, jonka opettajana oli Italiassa opin suorittanut puunpiirtäjä Geoffroy Tory. — V. 1541 loi Garamond Ranskan taidetta suosivalle kuningas Frans I:lle kreikkalaisen kirjainsarjan ja muutamia vuosia myöhemmin valmistui hänen nimellään tunnettu Garamond-antiikva ensimmäisine siihen liittyvine kursiiveineen. Se on täysin valmis klassillinen kirjain, jota monet kirjainpiirtäjät ovat uudelleen jäljitelleet ja kuuluu länsimaissa eniten käytettyihin antiikvoihin.

Johann August Genzsch, (1800—1869) perusti 1833 Hampuriin Genzsch & Heysen kirjasinvalimon. Heidän kirjaimistostaan on Suomessa tunnetuin Friedrich Bauerin piirtämä Genzsch-antiikva sarja.

Eric Gill, (1882—1940) englantilainen taiteilija, kuvanveistäjä ym. on luonut Monotypelle suuren joukon kirjaintyyppejä. Meillä on näistä tunnetuin Gill sans-serif groteski.

Frederic W. Goudy, (1865—1947) amerikkalainen kirjanpainaja ja kirjaintaiteilija, leikkasi ensimmäiset tyyppinsä omaan käyttöön perustetulle The Village Press'lle, josta myöhemmin kehittyi täydellinen kirjasinvalimo The Village Foundry. Goudy on piirtänyt, leikannut ja vala-

nut lähes sata kirjasinlaatua ja on v. 1920 alkaen toiminut Monotype-yhtiön taiteellisena johtajana. Hänen tunnetuimpia tuotteitaan ovat Goudy Text ja Goudy Modern.

Philippe Grandjean, (1666—1714) etevä ranskalainen kirjainten suunnittelija, joka v. 1694 sai Ranskan kuninkaalta Ludvig XIV:ltä tehtäväkseen leikata uudet antiikva- ja kursiivikirjasimet kuninkaallisen kirjapainon käyttöä varten. Tämän Roman de Roin ensimmäiset leikkaukset valmistuivat v. 1702, mutta saivat lopullisen muotonsa hänen kuolemansa jälkeen v. 1745.

Chauncey H. Griffith, (1879—1956) amerikkalainen konelatoja on työskennellyt Mergenthaler Linotype Co:ssa lähes puoli vuosisataa, luoden sen myyntipäällikkönä lukuisia sanomalehdille sopivia, selväpiirteisiä kirjaimia, joista eurooppalaisia on miellyttänyt Excelsior.

Francesco Griffo, bolognalainen kultaseppä on leikannut ja valanut Aldukselle ensimmäiset tunnetut kursiivikirjasimet, joiden esikuvina oli kansliakirjoitustyylinen vinokirjain, englantilaisena nimenä vieläkin »italic».

Johannes Gensfleiss Gutenberg, (n. 1396—1467) mainzilaisen patriisiperheen poika on kirjapainotaidon keksijä. Ensimmäiset hämärät tiedot Salzburgista osoittavat, että keksintö oli v. 1440 suu-

rin piirtein valmis. Painokirjaintensa esikuvina Gutenberg käytti goottilaista »tekstuuraa».

Gutenbergin kohtalo oli sama kuin monien muitten köyhien keksijäin. Häneltä puuttui rahaa tarvittavien kirjasinten, painimen, värin ja muitten tarvikkeitten hankkimiseen. Varakas mainzilainen kultaseppä Johannes *Fust* antoi lainaksi varat kiinnityksellä keksintöä vastaan, joka teki Gutenbergin suuren ajatuksen, Raamatun painamisen mahdolliseksi. Tämän »42-rivisen raamatun» painotyön lähestyessä loppuaan vaati Fust jostain syystä lainansa maksettavaksi. Syntyneen oikeudenkäynnin päätöstä ei ole säilynyt, mutta tosiasia on, että Fust sai haltuunsa suurimman osan kirjapainon tarvikkeista ja kaikki puolivalmiit työt. Gutenberg teki vararikon, mutta lienee hänelle jäänyt Mainziin pieni kirjapaino, jota hän kuolemaansa asti hoiti Mainzin ruhtinaspiispan avustuksella.

Johan Wilhelm Haas, (1741—1800) otti v. 1764 haltuunsa Baseliin v. 1740 perustetun sveitsiläisen kirjasinvalimon ja julkaisi 1770-luvulla oman typograafisen järjestelmänsä. Liike toimii vieläkin ja on ensimmäisenä uusintaleikkauksena valmistanut Bodoni-antiikvan.

Samuel Louis Hartz, s. 1912 Leidenissä, toimii Amsterdamin Taideakatemiassa opiskeltuaan

Joh. Enschedé en Zonen palveluksessa Haarlemissa muotoilijana, kuparipiirtäjänä, leimasinleikkaajana ja taiteellisena johtajana.

Intertype, International Typesetting Machine Co:n Amerikassa v. 1913 rakentama rivilatomakone. Koneen valmistaja on nykyään Harris-Intertype Corporation, Brooklyn N.Y.

Anton Janson, (1620—1687) friesiläinen talonpoika, opiskeli kirjasinleikkausta Amsterdamissa ja työskenteli sen jälkeen Frankfurt am Mainissa, missä olisi saanut haltuunsa Johann Lutherin kirjapainon, mutta muutti Drugulinille Leipzigiin. Hänen hollantilaistyyliset kuparileikkausmaneeria olevat kirjaimensa Dutch medieval ja Janson antiikva kuuluvat samoin kuin Baskerville siirtymäkauden kirjaimiin, joiden epäsäännöllisissä päätteissä on voimakas ilmentämiskyky.

Nicolas Jenson, (1420—1480) ranskalainen leimasinleikkaaja Pariisin rahapajassa, lähetettiin Saksaan opiskelemaan kirjasinleikkausta, mutta ei palannutkaan takaisin, vaan muutti Italiaan, jossa lienee aluksi työskennellyt Roomassa valmistaen kirjasimia omaa Venetsiaan 1740 perustamaa kirjapainoaan varten. Jenson on luonut erään varhaisimmista antiikvatyypeistä, joka kauniine puhtaine muotoineen on ollut monen myöhäisemmän kirjainlajin perustana.

Heinrich Jost, (1889—1948) saksalainen kirjataiteilija valittiin v. 1923 Bauersche Giesserein taiteelliseksi johtajaksi. Hänen luomistaan kirjaimista on erikoisesti mainittava Jost-medievaali ja Beton.

Friedrich Wilhelm Kleukens, (1875—1956) opinnoiltaan berliiniläinen maalari ja arkkitehti, perusti 1900 parin ammattitoverinsa kanssa erään kirjapainon yhteyteen taiteellisia töitä varten oman osaston (Steglitzer Werkstatt). Leipzigin akatemian ja Darmstadtin taiteilijasiirtolan opettajana ollessaan piirsi hän D. Stempel AG:lle Ratio-Latein-antiikvan, joka on kauneimpia uusintoja Bodonin antiikvasta, pehmentäen siroine muotoineen tämän kovia piirteitä.

Rudolph Koch, (1876—1934) saksalainen professori ja eräs kaikkien aikojen etevimpiä kirjaintaiteilijoita, pääsi kaivertajaksi ja piirtäjäksi opiskeltuaan Gebr. Klingsporin kirjasinvalimon palvelukseen, luoden heille suuren joukon enimmäkseen goottilaistyylisiä kirjainlajeja, kuten Koch- ja Neuland-antiikvat sekä Kabel-groteskin. Hän on toiminut Offenbachin taideteollisuuskoulun johtajana, oppilainaan monta tunnettua euroopplaista ja amerikkalaista kirjaintaiteilijaa.

Jan van Krimpen, (1892—1958) etevä hollantilainen kirjaintaiteilija, jonka piirtämät kirjaimet

Lutetia, Romane ja Romulus ovat laajalti käytettyjä länsimaissa. Van Krimpen opiskeli Haagin Taideakatemiassa kalligrafiaa ja typografiaa englantilaisen Edward Johnstonin johdolla. Piirrettyään 1923 Enschedén juhlajulkaisussa käytetyn kirjaimen, liitettiin hänet tämän toiminimen palvelukseen. Moni englantilainen ja amerikkalainen valimo on hankkinut oikeuden valmistaa van Krimpenin luomia kirjaimia, jotka kaikki myös ovat Monotypen matriiseina.

Akke Kumlien, (1884—1949) oli eräs Ruotsin etevimpiä kirjapainotaidon vaalijoita, toiminut mm. Norstedt & Sönerin kustantamon taiteellisena avustajana ja Tukholman Taideteollisuuskoulun opettajana. Kumlien on Gebr. Klingsporin valimolle luonut selvän siirtymäkauden tyyppeihin kuuluvan Kumlien-antiikvan.

Tolbert Lanston, (1844—1913) amerikkalainen Monotype-latomakoneen keksijä. Kone esitettiin ammattimiehille ensimmäisen kerran Chicagon maailmannäyttelyssä 1893 ja on nyt laajalti suosittu varsinkin kustannusliikkeiden kirjapainoissa. Sen valmistajat ovat Lanston Monotype Co, Filadelfia USA, ja The Monotype Corp. Ltd., Lontoo-Redhill, Englanti.

Aldus Manutius, (1450—1515) venetsialainen kirjanpainaja tutustui kreikkaa opiskellessaan

Italiaan paenneihin kreikkalaisiin oppineihin ja näiden mukanaan tuomiin käsinkirjoituksiin. Yliopistosta päästyään Aldus muutti 1490 Venetsiaan, antautuen kreikkalaisten klassikoiden teosten painatukseen ja levittämiseen. V. 1494 ilmestyi hänen kirjapainossaan kaksi pientä kreikankielistä teosta, joiden kirjainten piirtäjänä oli latoja Marcus Musurus. V. 1499 valmistui selvällä ja kauniilla antiikvalla painettu kirja Hypnerotomachia Poliphili. — 1500-luvun alussa Aldus painatti ns. aldiineja, siroja pienikokoisilla tekstikirjaimilla painettuja kirjoja, jotka näin tulivat halvemmiksi kuin suurikokoiset. Näitä varten valmisti bolognalainen kultaseppä Francesco Griffo hänelle pienen, tavallista virastokirjoitusta jäljittelevän vinokirjaimen, kursiivin, jonka suuraakkoset ovat antiikvaa.

Ottmar Mergenthaler, (1854—1899) saksalainen kelloseppä on konstruoinut ensimmäisen onnistuneen rivilatomakoneen, Linotypen, joka 1886 esitettiin ammattimiehille New York Tribunen kirjapainossa. Kone on monipuolisena, kätevänä ja nopeana levinnyt melkein jokaiseen kirjapainoon maailmassa. — Valmistajat ovat Mergenthaler Linotype Co, Brooklyn v:sta 1891, ja Mergenthaler Setzmaschinenfabrik GmbH, Berlin v:sta 1896.

William Morris, (1834—96) on englantilainen taiteilija, kirjailija ja kirjanpainaja, jota pidetään kirjapainotaidon renessanssin luojana 1800-luvun loppupuolella. Hän otti kirjaintensa esikuvaksi 1400-luvun ensimmäisen tyylipuhtaan Jenson-antiikvan, jonka mukaan monien tarkistusten ja arvioimisten jälkeen valettiin ns. Golden Type-kirjasimet. Morris käytti kirjoissaan ylen runsaasti piirroksia ja reunakoristelua sekä käsintehtyä ns. velin-paperia.

Christoph Plantin, (1514—1589) ranskalainen kirjansitoja perusti 1555 Antverpeniin kirjapainon, joka kehittyi Euroopan 1500-luvun suurimmaksi ja kuuluisimmaksi. Tutkien tarkoin Alduksen ja Estiennen menettelytapoja ja painoksia antoi hän omassa valimossaan valmistaa antiikvansa ja kursiivinsa sekä siihen aikaan välttämättömät kreikkalaiset kirjasimet. Suurin hänen painattamansa teos oli nelikielinen raamattu. Plantinin kustantamolle tärkein oli kuitenkin Espanjan kuninkaan antama yksinoikeus kaikkien hänen hallitsemiensa maiden liturgisten kirjojen painamiseen. — Plantinin kuoleman jälkeen peri liikkeen vävy *Balthasar Moretus*, joka jatkoi sen perinteitä tarmokkaasti. Kirjapaino toimi suvun hallussa v. 1875 saakka, jolloin Antverpenin kaupunki osti ja entisöi sen museoksi.

Herbert Post, s. 1903 Mannheimissa, on opiskeltuaan Frankfurt/Mainin ja Offenbachin Taideteollisuuskoulussa piirtänyt H. Berthold AG:lle Post-Antiikva sarjan.

Erhard Ratdolt (1447-1527) saksalainen Augsburgissa syntynyt, Venetsiassa 1476-86 aloittanut ja syntymäkaupungissa tämän jälkeen ammattia jatkanut kirjanpainaja oli ensimmäinen, jonka kirjoissa oli täydellinen runsaasti koristeltu nimiölehti (Venetsiassa 1476) sekä ensimmäinen päiväyksellä varustettu kirjasinnäyte (Augsburgissa 1486). — Ratdoltin päätöinä oli liturgiset, matemaattiset ja tähtitieteelliset teokset.

Paul Renner, (1878—1956) saksalainen kirjaintaiteilija ja maalari sai opintojensa päätyttyä tehtäväkseen hoitaa müncheniläisen Georg Müllerin valtavaa kirjatuotantoa. Kokemuksistaan Renner kirjoitti »Typografie als Kunst»-nimisen kirjan. Kiinteästi toimittuaan jonkun aikaa Bauersche Giesserein kanssa Frankfurt am Mainissa hänet 1926 kutsuttiin Müncheniin perustetun Mesterschule für Deutschlands Buchdrucker'in johtajaksi. — Rennerin Futura-groteskin ensimmäiset asteet valmistuivat v. 1927.

S. H. de Roos, hollantilainen kirjaintaiteilija, on opintojensa päätyttyä Amsterdamin Taideakatemiassa piirtänyt useita kirjaintyyppejä Kirjasin-

valimo Amsterdamille ja ollut heidän suunnitteluosastonsa johtajana 1907—1942.

Peter Schöffer (k. noin 1502), johti Gutenbergin perustaman kirjapainon jouduttua appensa Fustin haltuun, menestyksellä liikkeen toimintaa julkaisten mm. komean psalttaripainoksen, joka on ensimmäinen tarkalla päiväyksellä varustettu kirja (14 p. elok. 1457).

David Stempel, (1869—1927) perusti v. 1895 Frankfurt am Mainiin kirjasinvalimon, joka nyt on Saksan suurimpia. Liike omistaa monia leipzigiläisen Drugulinin kirjasinvalimolta v. 1919 ostamiaan alkuperäisiä kirjasinmatriiseja ja on yhteistoiminnassa melkein kaikkien Länsi-Saksassa toimivien kirjasinvalimoiden kanssa, valmistaen myöt Linotypen matriiseja.

Georg Trump, s. 1898, saksalainen graafikko, on opiskellut Stuttgartin Taideteollisuuskoulussa ja sen jälkeen taiteilija Schneidlerin johdolla. Ulkomaanmatkojen jälkeen on hän toiminut mm. opettajana Münchenin graafisessa Mestarikoulussa 1926—34 ja johtajana maailmansodan jälkeen v:een 1953. Trump on luonut monta kaunista C. E. Weberin valimon valamaa kirjainta, joista esim. Trump-medievaali on kuin kokonaan uusi luomus eikä mikään vanhan tyypin uusintaleikkaus.

Typograph, amerikkalaisen John R. Rogersin keksimä rivilatomakone on halvan hintansa ja yksinkertaisen rakenteensa vuoksi sopiva pienempiin kirjapainoihin, joissa tärkeintä on työn laatu eikä nopeus.

Emil Rudolf Weiss, (1875—1942) saksalainen maalari ja Berlinin Akatemian graafisen taiteen opettaja 30 vuoden ajan, on monien kirjainlajien, mm. Weiss-antiikvan luoja.

Justus Erich Walbaum, (1768—1837) oppi konditorioppilaana muotojen käsittelyn, kehittyen sitten leimasinleikkaajaksi ja kirjasinten valamisessa käytettävän tekniikan ja työkalujen tuntijaksi. Omassa kirjasinvalimossaan Gosslarissa hän valmisti uusklassillisen, saksalaisen antiikvan uusintaan vaikuttaneen Walbaum-antiikvan jonka nykyinen valmistaja on H. Berthold AG. Berlinissä.

Rudolf Wolf, (1895—1942) voi olla samoin kuin amerikkalainen Griffith esimerkkinä siitä, ettei kirjaimen luoja aina ole graafinen taiteilija. Opiskeltuaan tohtoriksi Frankfurtin yliopistossa, liittyi hän, opettajana oltuaan, D. Stempel AG:n palvelukseen mainos- ja kirjalliseksi johtajaksi. Hänen erikoistyönään on ollut Garamond-antiikvan ja egyptienne-tyylisen Memphis-kirjaimen uusinta.

Hermann Zapf, s. 1918, on eräs nuorimpia Saksan typograafisia taiteilijoita, aloittaen uransa retussoijana, josta johtui elävä mielenkiinto kirjaimiin. Oppiajan jälkeen työskenteli hän samanhenkisten graafikkojen kanssa Fürsteneckin liikkeessä Frankfurt am Mainissa, josta hänet D. Stempel AG:n palvelukseen kiinnitti heidän taiteilijansa Gustav Mori. — Hermann Zapf tunnetaan nykyään innokkaana kirjainluokittelun harrastelijana. Hänen luomistaan kirjaimista mainittakoon klassillinen Aldus-antiikva, Palatino-sarja ja Melior.

NÄYTERIVEJÄ ERI KIRJAIMISTA

LYHENNYKSIÄ VALIMOJEN NIMISTÄ

Amsterdam = N. V. Lettergieterij »Amsterdam» Voorheen N. Tetterode, Amsterdam.
Bauersche = Bauersche Giesserei, Frankfurt am Main.
Berthold = H. Berthold AG, Berlin/Stuttgart.
Enschedé = Joh. Enschedé en Zonen, Haarlem.
Genzsch-Heyse = Genzsch & Heyse, Schriftgiesserei, Hamburg.
Haas = Haas'sche Schriftgiesserei AG, Münchenstein.
Intertype = Harris-Intertype Corporation, Brooklyn-N-Y.
Linotype = Mergenthaler Setzmaschinenfabrik GmbH, Berlin.
Ludwig-Mayer = Ludwig & Mayer Schriftgiesserei & Holzgerätefabrik, Frankfurt am Main.
Monotype = The Lanston Monotype Corp., London-Redhill.
Stempel = D. Stempel AG, Schriftgiesserei, Frankfurt am Main.
Weber = C. E. Weber, Schriftgiesserei, Stuttgart.

Milloin piirtäjän nimeä ei ole mainittu, on kirjain valmistettu valimon taiteilijain yhteistyönä. — Latomakoneen matriisien esikuvina on saman kirjaimen piirtäjän tuote.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sach

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat hel

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga

Trajanus. — Stempel. — Warren Chappell.

Plantin 110—10. — Monotype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful tradition of

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikut

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de hum

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful traditi

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikutu

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrikra affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de

Garamont. — Amsterdam.

Garamond. — Stempel.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sach-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti hum

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inve

Garamond 156—11. — Monotype.

Poliphilus 170—11. — Monotype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful tradition of the early

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikutteid

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de humeniska

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sa

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ov

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

Palatino. — Stempel. — Hermann Zapf.

Palatino. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voitton goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbe-

Imperial. — Intertype. — Edwin W. Shaar.

Bembo 270—11. — Monotype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful trad

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikut

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de hum

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful trad

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikut

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de hu

Columbia. — Amsterdam. — W. H. McKay.

Columbia — Intertype

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humani-

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inver-

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit am besten geeignet ist, gehört zu denen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia, koska

Frågan om, vilka stilar ägna sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha före-

Trump-medievaali. — Weber. — Georg Trump.

Trump-medievaali. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä jo itsestäänkin selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosi-

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

Die Frage, welche Schrift für eine Bucharbeit die best-
geeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis
von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sach-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön so-
pivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet,
asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar ägnar sig bäst för bokarbetet
är av den natur, att den hålles i praktiken som
självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i

Post-medievaali. — Berthold. — Herbert Post.

Romulus. — Enschedé. — Jan van Krimpen.

The victory of the antiqua type over its gothic
rival was mainly due to the business genius
Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta
on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut
etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi

I den seger, som antikva stilarna vunnit över
sin gotiska rival, har den snillrika affärsman-
nen Aldus Manutius en stor andel. Han arbe-

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga

Original Janson-antiikva. — Stempel.

Janson. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: renar sakliga antikva-typer ha företräde

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius.

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel.

Baskerville. — Enschedé. — Kotityö.

Baskerville. 169—11. — Monotype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaas

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade un

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful tradition of the early

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikutteiden

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de humeniska

Fournier 185—10. — Monotype.

Caslon-antiikva. — Haas. — Kotityö.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sachliche Antiqua

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat helpot lukea

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga om stil-

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful tradition of

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikutu

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de hum

De Roos Roman. — Amsterdam. — S. H. de Roos.

Kumlien-antiikva. — Linotype. — Akke Kumlien.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia ne

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the power

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti hum

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inve

Cochin 165—10. — Monotype.

Lutetia. — Enschedé. — Jan van Krimpen.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innok-

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius.

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel.

Times. — Enschedé.

Imprimatur. — Bauersche. — Konrad F. Bauer.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska ne ov

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti hu

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inv

Dutch-medievaali. — Amsterdam. — S. H. de Roos.

Emerco. — Enschedé. — S. L. Hartz.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi in-

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade

Die Frage, welche Schrift für eine Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet, asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska

Frågan om, vilka stilar ägnar sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha före-

Sorbonne. — Berthold. — Kotityö.

Spectrum. — Enschedé. — Jan van Krimpen.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han ar-

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suuremmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innok-

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade

Genzsch-antiikva. — Genzheyse. Friedrich Bauer.

Genzsch-antiikva. — Intertype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbe-

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden kla-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha före-

Diethelm-antiikva. — Haas. — Walter Diethelm.

Brudi-medievaali. — Berthold. — Walter Brudi.

Die Frage, welche Schrift für eine Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sach-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet, asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar ägnar sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia,

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha fö

Ratio-Latein. — Stempel. — F. W. Kleukens.

Ratio-Latein. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeu-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosi-

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer

Bodoni. — Haas. — Ensimmäinen uusintaleikkaus.

Bodoni. — Bauersche.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska ne ova

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttannut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under

Bodoni light. — Amsterdam.

Bodoni 135—10. — Monotype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful trad

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan

Die Frage, welche Schrift für eine Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sach-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet, asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar ägnar sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga

Walbaum-antiikva. — Berthold. — J. E. Walbaum.

Walbaum-antiikva. — Intertype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha för

Weiss-antiikva. — Bauersche. — E. R. Weiss.

Weiss-antiikva. — Intertype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the power-

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrässä vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under in-

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistie

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inver

Egmont — Amsterdam

Antiikva Modern 1—11. — Monotype.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti human

I den seger, som antikva stilarna vunnit över siu gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverk

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia,

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha fö

Melior. — Stempel. — Hermann Zapf.

Melior. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful tradition of

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien vaikut

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan av de hum

Goudy modern 249—11. — Monotype.

Augustea. —Berthold. — Kotityö.

Die Frage, welche Schrift für eine Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet, asialliset antiikvat ovat suosituimpia,

Frågan om, vilka stilar ägnar sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestge-
eignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich
aus gelöst hat: eindeutig werden klare sachliche Antiq

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopi-
vinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset
antiikvat ovat suositumpia koska ne ovat helpot lukea

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är
av den natur, att den hålles i praktiken som självklar:
rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga om stilv

Corvinus. — Bauersche. — Imre Reiner.

Elisabeth. — Bauersche. — Elisabeth Friedländer.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die best-
geeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis
von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sach-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopi-
vinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asial-
liset antiikvat ovat suositumpia koska ne ovat helpot

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är
av den natur, att den hålles i praktiken som självklar:
rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga om

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska ne o

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

Optima. — Stempel. — Hermann Zapf.

Optima. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha fö-

Erbar-groteski. — Ludwig-Mayer. — Jacob Erbar.

Futura. — Bauersche. — Paul Renner.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha för

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti

I den seger som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under

Nobel-groteski. — Amsterdam.

Mercator. — Amsterdam. — D. Dooijes.

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaas

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade und

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true, by the powerful

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi innokkaasti humanistien

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arbetade under inverkan

Gill-groteski 262—10. — Monotype. — Eric Gill.

Neuzeit-groteski. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde

Die Frage, welche Schrift für eine Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet, asialliset antiikvat ovat suosituimpia, koska

Frågan om, vilka stilar ägnar sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

Post-antiikva. — Berthold. — Herbert Post.

Druckhaus-antiikva. — Weber. — Kotityö.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit am besten geeignet ist, gehört zu denen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia,

Frägan om, vilka stilar ägna sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha före

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer

Candida-Werk. — Ludwig-Mayer. — Jacob Erbar.

Candida. — Linotype.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosi-

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: ein-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat ne

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga an-

Memphis. — Stempel. — Rudolf Wolf.

Excelsior. — Linotype. — Ch. H. Griffith.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer

The victory of the antiqua type over its gothic rival was mainly due to the business genius of Aldus Manutius. He was backed, it is true,

Antiikvan voittoon goottilaisesta kilpailijasta on mitä suurimmassa määrin vaikuttanut etevä liikemies Aldus Manutius. Hän toimi inn-

I den seger, som antikva stilarna vunnit över sin gotiska rival, har den snillrika affärsmannen Aldus Manutius en stor andel. Han arb

Atlas light. — Amsterdam. — H. Wagner.

Beton mager. — Bauersche. — Heinrich Jost.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werd

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha för

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit am besten geeignet ist, gehört zu denen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare, sach-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia, koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar ägna sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga

Schadow-antiikva. — Weber. — Georg Trump.

Menhart-antiikva. — Bauersche.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört zu denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig werden klare sa

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suositumpia koska ne ovat

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer ha företräde i fråga

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit am besten geeignet ist, gehört zu denen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: eindeutig

Kysymys siitä mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvää: avoimet asialliset antiikvat ovat suosituimpia,

Frågan om vilka stilar ägna sig bäst för bokarbetet är av den natur, att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga antikva-typer

Volta — Bauersche. — Kotityö.

Clarendon. — Haas. — H. Eidenbenz.

Die Frage, welche Schrift für die Bucharbeit die bestgeeignete sei, gehört denjenigen, die die Praxis von sich aus gelöst hat: ein-

Kysymys siitä, mikä kirjasinlaji olisi kirjatyöhön sopivinta, on käytännössä itsestään selvä: avoimet asialliset antiikvat ovat suo-

Frågan om, vilka stilar bäst ägna sig för bokarbetet, är av den natur att den hålles i praktiken som självklar: rena sakliga an-

KIRJALLISUUS- JA LÄHDELUETTELO

100 Jahre Berthold, 1958.
H. Durban-Hansen, Skrift og typer.
The House of Enschedé 1703—1953.
Grafisk Uppslagsbok 1956.
Yrjö Jäntti, Kirjapainotaidon historia.
Linotype-Post Heft 35, 1957.
Linotype-Schriftenreigen, 1958.
The Monotype Recorder.
S. H. Steinberg, Five Hundred Years of Printing.
D. Stempel AG, Chronik 1895—1955.

Henkilötietoja olen edellämainittujen lähteiden lisäksi saanut kaikilta kirjassa mainituilta kirjasinvalimoilta.

OIKAISU. Sivulla 24 olevan näytteen alla pitää olla vuosiluku 1501.

SISÄLLYSLUETTELO

NÄYTESIVUILLA ESITETTYJÄ KIRJAIMIA

Kansilehden pohjapainos on Nicolas Jensonin antiikvaa vuodelta 1470.